

Sygn. akt I CZ 81/16

POSTANOWIENIE

Dnia 21 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa A. K.

przeciwko B. A., M. A. i J. W.

o ustalenie nieważności umowy oraz uznanie umowy za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 21 marca 2017 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 23 czerwca 2016 r., sygn. akt VI ACa .../14,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Powód A. K. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 3 grudnia 2015 r., wydanego w sprawie o sygn. akt VI ACa .../14 wraz z wnioskiem o zwolnienie od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, w części ponad kwotę 14 000 zł. Do skargi kasacyjnej powód dołączył dowód uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 14 000 zł.

Postanowieniem z dnia 11 maja 2016 r., Sąd Apelacyjny w [...] zwolnił powoda od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej ponad kwotę 20 000 zł oraz oddalił wniosek w pozostałym zakresie. Odpis postanowienia z dnia 11 maja 2016 r. został doręczony pełnomocnikowi powoda w dniu 18 maja 2016 r.

Powód w dniu 18 maja 2016 r. uiścił dalszą część opłaty sądowej od skargi kasacyjnej jedynie w wysokości 1 000 zł, podczas gdy brakująca część opłaty wynosiła 6 000 zł.

Postanowieniem z dnia 23 czerwca 2016 r. Sąd Apelacyjny w [...] odrzucił skargę kasacyjną powoda A. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 3 grudnia 2015 r. wydanego w sprawie o sygn. akt VI ACa .../14, uznając, że nie została ona opłacona.

Na powyższe postanowienie powód złożył zażalenie. Zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 394² § 1 k.p.c. w zw. z art. 78 Konstytucji RP i art. 176 ust. 1 Konstytucji RP, przez błędne uznanie, że skarga kasacyjna była nieopłacona, mimo wniesienia zażalenia na odmowę szerszego zwolnienia od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, które to zażalenie winno być rozpoznane zgodnie z konstytucyjną gwarancją dwuinstancyjności postępowania sądowego. We wnioskach środka odwoławczego domagał się uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz zasądzenia kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych. Powód wniósł również o dokonanie na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 394¹ k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c. kontroli niezaskarżalnych postanowień, tj. postanowienia z dnia 11 maja 2016 r. (w zakresie, w jakim został oddalony jego wniosek o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej) i postanowienia

z dnia 23 czerwca 2016 r. (odrzucające jego zażalenie na postanowienie z dnia 11 maja 2016 r. w zakresie oddalającym wnioski o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 394¹ § 1 k.p.c. wynika, że na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego. Natomiast niezaskarżalne postanowienia, które miały wpływ na to rozstrzygnięcie, mogą być poddane kontroli Sądu Najwyższego na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c., przy czym jest to uwarunkowane zamieszczeniem w zażaleniu stosownego wniosku w tym zakresie. W odniesieniu do środków odwoławczych wnoszonych przez profesjonalnych pełnomocników wniosk taki powinien być wyraźnie i jednoznacznie sformułowany (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2016 r., II CZ 125/16, nie publ. i z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CZ 102/13, nie publ.).

W przedmiotowej sprawie zaskarżonym postanowieniem odrzucono skargę kasacyjną powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 3 grudnia 2015 r. sygn. akt VI ACa .../14, uznając, że nie została ona opłacona. W zażaleniu na to postanowienie zawarto wnioski o dokonanie kontroli niezaskarżalnych postanowień, tj. postanowienia z dnia 11 maja 2016 r. w przedmiocie częściowego oddalenia wniosku o zwolnienie powoda od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej oraz postanowienia z dnia 23 czerwca 2016 r. w przedmiocie odrzucenia jego zażalenia na postanowienie z dnia 11 maja 2016 r.

Zgodnie z art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. (jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 623, dalej u.k.s.c.) zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Stosownie do art. 101 ust. 1 u.k.s.c., sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych w części, jeżeli strona jest w stanie ponieść tylko część tych kosztów. Podkreślić należy, że instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi szczególną pomoc Państwa dla osób, które ze względu na ich trudną sytuację

materialną nie mogą uiścić kosztów sądowych bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Tym samym, pomoc ta może być przyznana wyłącznie w sytuacji, gdy niemożność poniesienia kosztów postępowania, w całości lub w części, ma charakter obiektywny, na który strona nie ma realnego wpływu. Postępowanie sądowe jest bowiem co do zasady odpłatne i strona ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych winna wcześniej poczynić oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny. Dopiero gdyby tak poczynione oszczędności okazały się niewystarczające, sąd może zwolnić ją z obowiązku uiszczenia kosztów sądowych (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2016 r., II CZ 126/16, nie publ. i z dnia 27 lipca 2016 r., V CZ 34/16, nie publ.).

Sąd Apelacyjny prawidłowo ocenił sytuację materialną i życiową powoda oraz trafnie uznał, że w granicach jego możliwości finansowych było uiszczenie kwoty 20 000 zł, tytułem części opłaty sądowej od skargi kasacyjnej. Z akt sprawy wynika, że powód jest zatrudniony w Konsulacie RP w [...] i otrzymuje stały miesięczny dochód w wysokości ok. 6 500 zł. Z zeznania o wysokości osiągniętego dochodu w roku podatkowym 2015 wynika, że powód uzyskał łączny dochód w wysokości 192 589,19 zł. Po odliczeniu składek na ubezpieczenie społeczne, dochód powoda w 2015 r. wynosił ponad 15 000 zł miesięcznie. Powód prowadzi wspólne gospodarstwo domowe z żoną I. K., która w 2015 r. uzyskała łączny dochód w kwocie 77072,50 zł, co przekłada się na miesięczny dochód wynoszący ponad 6 000 zł. W oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania powód wskazał, że posiada mieszkanie o powierzchni 58 m², działkę ze stajnią o powierzchni 4,43 ha w H., samochód marki BMW (rok produkcji 2013 r.) oraz oszczędności w wysokości 20 000 zł.

W świetle powyższych danych, nie budzi wątpliwości okoliczność, że powód był w stanie ponieść bez uszczerbku koniecznego utrzymania dla siebie i rodziny opłatę sądową od skargi kasacyjnej w części wynoszącej 20 000 zł.

Art. 394¹ § 1, § 1¹ i § 2 k.p.c. określa rodzaje postanowień, podlegających zaskarżeniu w drodze zażalenia do Sądu Najwyższego. Z kolei art. 394² § 1 k.p.c.

reguluje problematykę i rodzaje postanowień sądu drugiej instancji podlegających zaskarżeniu zażaleniem do innego składu tego sądu. Postanowienie z dnia 11 maja 2016 r. w przedmiocie zwolnienia powoda od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej ponad kwotę 20 000 zł oraz oddalenia jego wniosku w pozostałym zakresie nie jest orzeczeniem zaskarżalnym, ponieważ nie należy do żadnej z kategorii wymienionych w powołanych wyżej przepisach. Tym samym wniesione przez powoda zażalenie na postanowienie z dnia 11 maja 2016 r. nie miało wpływu na bieg terminu do uiszczenia dalszej części opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, który upłynął w dniu 25 maja 2016 r. i zasadnie zostało przez Sąd Apelacyjny odrzucone.

Odnosząc się do zarzutów powoda kwestionujących konstytucyjność braku możliwości złożenia zażalenia na postanowienie w przedmiocie odmowy częściowego zwolnienia od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, podnieść należy, że choć jest ono niezaskarżalne, to - jak wskazano wyżej - podlega w razie złożenia stosownego wniosku w tym zakresie kontroli na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c. w ramach rozpatrywania zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej. W przedmiotowej sprawie przeprowadzona kontrola wykazała prawidłowość merytoryczną postanowienia z dnia 11 maja 2016 r.

Zgodnie z mającą moc zasady prawnej uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2017 r., sygn. akt III CZP 82/16, w razie wniesienia przez stronę zastępowaną przez radcę prawnego (adwokata, rzecznika patentowego) skargi kasacyjnej, od której - stosownie do wskazanej wartości przedmiotu zaskarżenia - pobiera się opłatę stałą lub stosunkową, sąd drugiej instancji, po doręczeniu postanowienia oddalającego w całości lub w części wniosek o zwolnienie skarżącego od kosztów sądowych oraz bezskutecznym upływie terminu przewidzianego w art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, odrzuca skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Jak słusznie wskazał Sąd Apelacyjny w zaskarżonym postanowieniu wobec częściowego zwolnienia powoda od kosztów sądowych oraz uwzględniając

wcześniej uiszczoną kwotę 14 000 zł na poczet opłaty sądowej od skargi kasacyjnej, powód reprezentowany w sprawie przez profesjonalnego pełnomocnika, zobowiązany był na podstawie art. 112 ust. 3 u.k.s.c. do uiszczenia brakującej części opłaty od skargi kasacyjnej, w wysokości 6 000 zł, bez wezwania, w terminie tygodniowym liczonym od dnia doręczenia postanowienia z dnia 11 maja 2016 r. W dniu 18 maja 2016 r. powód uiścił dalszą część opłaty sądowej od skargi kasacyjnej jedynie w wysokości 1 000 zł podczas, gdy brakująca część opłaty wynosiła 6 000 zł. W tej sytuacji zasadnie Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

kc

jw